

ВОВЕДНИ НАПОМЕНИ, ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

Времето во кое опстојваме се повеќе го потврдува Хераклитовото „Panta rei”, (“Сé тече сé се менува”), кое својата апликација повеќекратно ја манифестира во економијата која е незапирлив процес, перманентно подложен на модификации. Доколку оваа констатација се прифати како аксиома тогаш процесите кои се експонирани во сегашноста треба да се прифатат како неминовност. Актуелноста на сегашноста не упатува на често поимање на терминот глобализација на финансиските пазари, која сама по себе како неопходност ја наметнува потребата за трансформација на ентитетите, почнувајќи од мисијата и целта на постоење на ентитетот, обликот на организирање, начинот на функционирање. Претходното подразбира ревидирање на стратегиите на деловните банки, реорганизација на економските единици, апликација на современите научни достигнувања во насока на функционирање на ентитетот согласно барањата на новите правила од пазарот.

Поконкретно, процесите на либерализација на финансиските пазари со целата своја сила сé повеќе ги заоструваат правилата за натпревар на финансискиот пазар. Тоа подразбира конкуренција на банкарскиот сектор со небанкарските финансиски институции од една страна, а од друга страна борба во рамките на банкарската индустрија за поголемо пазарно учество што имплицира и поголем профит и во крајна инстанца поголем повраток на капиталот. Во случајот со Р. Македонија, претходното подразбира засилена меѓународна конкуренција на македонскиот банкарски пазар, за во догледно време полето за натпревар да се прошири и со конкуренција од небанкарски финансиски субјекти. Предмет на истражување во оваа докторска дисертација ќе биде банкарскиот менаџмент во современите

глобализирани финансиски пазари.којшто ќе треба да одговори на предизвиците на глобалните развојни процеси. Тоа се процеси коишто генерираат нова матрица каде што с# повеќе се стеснува просторот за маневрирање со цената на производите и услугите, а сè повеќе до израз ќе дојде квалитетот на понудената услуги, креирањето на нови производи и услуги, а паралелно со тоа имплементирање на нови технолошки достигнувања и перманентна грижа за вработените во банкарската индустрија на различни нивоа. Притоа, остварувањето на зацртаните цели, поради специфичностите во банкарската индустрија, во голема мера е детерминирано од компетентноста, стручноста, мотивираноста на ангажираните човечки ресурси.

Претходно изнесеното, добива поголема специфична тежина ако се има предвид дека банките, како финансиски посредници, особено во земјите со слабо развиена финансиска структура, добиваат сè поголемо значење и играат "vitalis rolle" во трансмисијата на макроекономската, макрофинансиската политика. Истовремено, банките добиваат улога на витален инструмент во трансмисијата на ефектите на монетарната политика, а ако се има предвид степенот на интермедијарност, стожерното дејство на монетарната политика во комплексот економска политика, може недвосмислено да се резимира дека банките, во едни современи, динамични услови, стануваат фактор на развојот и имаат детерминирачко влијание врз тековите на репродукцијата. Во тој контекст, ефикасен банкарски менаџмент подразбира не само ефикасно функционирање на банкарската индустрија, туку и создавање претпоставки за остварување на задоволително апсорбирање, мобилизирање и концентрирање на финансиските ресурси, нивно ефикасно, алтернативно, алокативно пласирање, со што би се придонесло за релевантно снабдување на тековите на макрорепродукцијата со пари и кредити, интертемпорално и интертрансакторно пренасочување на ресурсите, премостување на агрегатните и секторските нерамнотежи, со што банките успешно би ја оствариле улогата на макро ниво, т.е. би се јавиле во функција на реализатори на развојната компонента на економската политика во една национална економија.

Имајќи го предвид претходното, истражувањето на проблематиката во оваа докторска дисертација ќе биде поделено во пет делови, покрај воведниот и заклучниот дел.

Во воведниот дел ќе бидат дефинирани предметот и целта и ќе биде разјаснета методологијата на истражувањето.

Во првиот дел направен е осврт на економските движења на ниво на светска економија, на развиени земји и транзициони економии. Посебен осврт е направен на движењата во Р. Македонија, во насока да се согледа и позиционира Р. Македонија од аспект на каузалитетот на нивото на развој на една национална економија со нивото на развој на финансискиот сектор. Во тие рамки се согледуваат и состојбите со видовите финансиски институции од аспект на небанкарска конкуренција, нивото на развој на банкарскиот сектор како и длабочината на финансискиот пазар како појдовна точка од којашто банкарскиот менаџмент треба да почне да се позиционира, да ја изгради својата стратегија, како потоа би можел да премине на нејзино операционализирање.

ВТОРИОТ ДЕЛ тематски е фокусиран на доктринарен пристап на определување на видовите банкарски ресурси и структурата на финансискиот потенцијал како на засебно анализирани целини, но притоа имајќи го предвид нивниот заемен интерактивен однос. Истражувањето е насочено кон теоретските и апликативните аспекти на обемот и структурата на пласманите, управувањето со изворите на средства, како детерминанти за остварување релевантна ефикасност, сигурност и задоволително ниво на ликвидност, што би било во функција на усогласување на активата и пасивата и формирање задоволителен обем на капитал.

Имено, една од претпоставките за успешно управување со пасивата на банките е мобилизирање на банкарските ресурси коишто ќе овозможат креирање на адекватен финансиски потенцијал. Во тој контекст, ќе бидат обработени теоретските аспекти за апсорбирање на ресурси на банките, со посебен осврт на дијагнозата на состојбата на

банкарските ресурси на банкарскиот сектор во Р. Македонија, како и идентификување на детерминантите што ја имплицирале дадената констелација, односно согледување на можните алтернативни решенија. Структурната анализа на пасивата упатува на потребата од дијагноза на мобилизаторската функција на банките.

Исто така, значајна компонента во пасивата на банката е капиталот. При истражувањето е значајно да се согледа утврдувањето на потребното ниво на капитал на банката, како и адекватниот обем на капитал, а во тие рамки и согледување на трендот на движење на овој извор во однос на останатите извори. Во последниве децении е забележан евидентен процес на декапитализација, поради што се воспоставени стандарди во поглед на минималниот износ на капитал со којшто треба да располага банката.

Од друга страна, ќе бидат презентирани теоретските аспекти на управувањето со активата и ќе се изврши анализа на индикаторите коишто ги отсликуваат перформансите на активата на банкарскиот сектор во Р. Македонија. Од тој аспект банките го структурираат своето портфолио, се ориентираат на компонирање на пласманите во вид на кредити или хартии од вредност во зависност од развиената финансиска структура, со тоа што во амбиент на развиена финансиска структура банките ќе ги насочуваат пласманите во согласност со каматната стапка на хартиите од вредност, стапката на принос на кредитите и степенот на ризик на пласманите, притоа водејќи сметка за ликвидноста.

Во ТРЕТИОТ ДЕЛ ќе бидат обработени и ризиците со коишто се среќава банката во делокругот на своето дејствување, со акцент на базичните ризици како што е кредитниот ризик, којшто ја одразува неизвесноста во поглед на наплатата на кредитните побарувања. Тој се манифестира како реална привремена или трајна неможност на кредитобарателот да ги исполни своите обврски врз основа на кредитот и тоа како неможност, како од објективна, така и од субјективна природа. Исто така ќе бидат опфатени и пазарните ризици (како каматниот, курсниот и ликвидносниот ризик), оперативните

ризици, како позначајни ризици со коишто банките секојдневно се соочуват во извршувањето на редовните активности. На крајот од третиот дел ќе бидат опфатени и други ризици во банкарското работење.

Во ЧЕТВРТИОТ ДЕЛ ќе бидат презентирани традиционалните банкарски производи, но исто така ќе бидат истражувани и банкарските иновации. Во тие рамки ќе бидат анализирани цените на производите и услугите коишто банките ги продаваат како значаен сегмент којшто ја дефинира нивната профитабилност.

ПЕТИОТ ДЕЛ е оперативниот банкарски менаџмент којшто треба да понуди квалитативни аспекти за зголемување на банкарските ресурси, профитабилно структурирање на портфолиото на банката, концепти за релативизација на ризиците во банкарското работење, истражување на современите проактивни облици на комуницирање на банките со постојните и потенцијални комитенти, како и една од позначајните карики - управување со човечките ресурси.

Во заклучните согледувања, како завршен дел на докторската дисертација, ќе бидат елаборирани констатациите и сознанијата во врска со истражуваниот предмет на докторската дисертација, а ќе се понудат и сопствени размислувања односно решенија што се поврзани со оваа проблематика.

Метод на работа и резултати што се очекуваат:

Во процесот на систематизирано собирање на фактите од коишто ќе се извлечат определени заклучоци, главно, е применета следнава методолошка постапка:

- дијагноза на состојбата;
- идентификување на детерминантите коишто ја имплицирале истата;
- согледувања на достигнувањата на научната мисла и предлагање алтернативни можни решенија.

Во рамките на претходната методолошка постапка користени се научни методи со чијашто примена се обезбедува објективно собирање, анализирање и интерпретирање на податоците, се дава придонес во процесот на истражување на проблематиката - предмет на овој труд.

Аплицирањето на научна методолошка постапка, вклучително и методите на истражување, ќе бидат во функција на остварување на квантитативната и квалитативна димензија на сциентистичкото мнение, бидејќи најголемиот број од истражувањата претставуваат откривање на нумеричко-квантитативните каузалитети. Во тие рамки, апстрахирањето на суштинската квалитативна димензија ја амортизира сциентистичката валидност на емпириските елаборации. Секако, емпириските елаборации, засновани врз квантитативно статистичките показатели, го задоволуваат техничкиот аспект на сциентистичкото мнение. Но, истовремено не не доближуваат до внатрешната структура, до она што би било клучна детерминанта за определено акцелераторно или децелераторно движење. Затоа, треба да се апстрахираме од изолираното истражување и посебно внимание да посветиме на меѓусебната, заемна условеност на детерминантите што го тангираат банкарскиот менаџмент во едни современи глобализирани финансиски пазари.